

บทสรุปและข้อคิดเห็น

ในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจำเป็นต้องมีการกำหนดพื้นที่เพื่อวางขอบเขตในการกำหนดเป้าหมายของการพัฒนา อุปสรรคของการพัฒนาประเทศในระดับภาคที่พบบ่อยครั้ง คือ ความไม่สอดคล้องกันของแผนซึ่งมีสาเหตุเนื่องจากการกำหนดขอบเขตพื้นที่ที่แตกต่างกัน อนึ่งการจำแนกพื้นที่โดยการศึกษาวิเคราะห์สภาพทางกายภาพ ประชากรและเศรษฐกิจและสังคม มีความสำคัญต่อการวางแผนมาก จัดเป็นขั้นตอนในการวางแผนพัฒนาภาค (Stages of Regional Planning) ขั้นตอนหนึ่งเพราะจะได้ภูมิภาคที่มีสภาพทั่วๆ ไปคล้ายคลึงกัน ทำให้การกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนาและการบริหารทำได้ง่ายขึ้นและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแบบจำลองภูมิภาคภาคกลางและภาคเหนือที่เหมาะสมเพื่อใช้ในการแบ่งเขตภูมิภาค โดยมีสมมติฐานที่ว่า "แบบจำลองทางกายภาพและเศรษฐกิจสังคมที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการจำแนกกลุ่มพื้นที่และกำหนดแนวแบ่งเขตระหว่างภาคกลางและภาคเหนือได้" วิธีการที่ใช้ในการวิเคราะห์ก็คือ ใช้วิธีการวิเคราะห์จำแนกประเภทโดยมีตัวแปรทางด้านกายภาพที่คาดว่าจะแสดงให้เห็นลักษณะทั่วไปทางกายภาพของพื้นที่ได้จำนวน 17 ตัวแปร ตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรด้านลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ขนาดพื้นที่ของหน่วยการปกครอง การชลประทาน สถานภาพของที่ดินและการใช้ที่ดิน และตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจสังคมที่คาดว่าจะสามารถบ่งชี้สภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ได้จำนวน 18 ตัวแปร ตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรด้านประชากร คุณภาพชีวิต การศึกษา เศรษฐกิจ

ผลการวิจัยครั้งนี้ปรากฏว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ คือ แบบจำลองทางกายภาพและเศรษฐกิจสังคมที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการจำแนกกลุ่มพื้นที่และกำหนดแนวแบ่งเขตระหว่างภาคกลางและภาคเหนือ

ได้ ซึ่งผลของการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

6.1 แบบจำลองภูมิภาคทางกายภาพ ผลการสร้างและวิเคราะห์แบบจำลองภูมิภาคทางกายภาพของภาคเหนือและภาคกลาง พบว่าตัวแปรทั้งหมด 17 ตัวแปร ปรากฏว่ามี 8 ตัวแปร ซึ่งเป็นตัวแปรจำแนกที่สำคัญที่ก่อให้เกิดความแตกต่างสูงสุดระหว่างภาคเหนือและภาคกลาง คือ อุณหภูมิเฉลี่ย (V2) ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยรายปี (V4) ร้อยละของพื้นที่ป่าไม้ (V5) ร้อยละของพื้นที่ที่มีสมรรถนะที่ดินเหมาะสมสำหรับพืชไร่ (V7) ร้อยละของพื้นที่ปลูกข้าวต่อพื้นที่เกษตรกรรม (V9) ร้อยละของพื้นที่ชลประทาน (V14) ขนาดพื้นที่จังหวัด (V15) และ ร้อยละของพื้นที่ที่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม (V8) ซึ่งเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$D_1 = 3.61697 V_2 - 1.15801 V_4 - 0.10128 V_5 \\ + 0.05804 V_7 + 0.14362 V_8 + 0.19191 V_9 \\ + 0.10341 V_{14} - 0.00031 V_{15} - 38.13503$$

สมการ D_1 นี้มีความสามารถในการจำแนกกลุ่มได้ถูกต้อง 100% ซึ่งถือว่ามีประสิทธิภาพในการจำแนกสูงมาก

แบบจำลองที่ได้ยังแสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มทั้งสองที่แสดงให้เห็นความแตกต่างในระหว่างภาคเหนือและภาคกลางในด้านต่างๆ ด้วย

6.1.1 ภาคเหนือ ประกอบด้วยกลุ่มจังหวัดที่มีอุณหภูมิเฉลี่ยต่ำ มีเนื้อที่ปลูกข้าวต่อพื้นที่เกษตรกรรมต่ำ เนื่องจากพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าวได้แก่ พื้นที่ที่มีน้ำท่วมถึงมีอยู่น้อย มีป่าไม้มาก มีขนาดจังหวัดใหญ่กว่าคือ แสดงให้เห็นถึงลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขามากเมื่อเทียบกับบริเวณที่มีการตั้งถิ่นฐานได้

6.1.2 ภาคกลาง ประกอบด้วยกลุ่มจังหวัดที่มีอุณหภูมิเฉลี่ยสูง มีพื้นที่ที่มีสมรรถนะที่ดินเหมาะสมสำหรับพืชไร่สูงกว่า มีพื้นที่ปลูกข้าว

ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภูมิประเทศเป็นที่ราบน้ำท่วมถึงมากกว่า มีพื้นที่ชลประทานมากแสดงว่ามีภูมิประเทศและทำเลที่สามารถทำการชลประทานได้ และมีขนาดจังหวัดเล็กซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ มีประชากรอยู่รวมกันหนาแน่นทั่วใบ

6.2 แบบจำลองภูมิภาคทางเศรษฐกิจสังคม ผลการสร้างและวิเคราะห์แบบจำลองภูมิภาคทางเศรษฐกิจสังคมของภาคเหนือและภาคกลางพบว่าจากตัวแปรทั้งหมด 18 ตัวแปร ปรากฏว่ามี 8 ตัวแปร ซึ่งเป็นตัวแปรจำแนกที่สำคัญที่ก่อให้เกิดความแตกต่างสูงสุดระหว่างภาคเหนือและภาคกลาง คือ ร้อยละของประชากรในเขตเมือง (Y2) อัตราเพิ่มประชากร (Y3) จำนวนเตียงคนไข้ต่อประชากร 100,000 คน (Y4) ร้อยละของนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนราษฎร์ (Y8) ร้อยละของครัวเรือนที่เข้าไฟฟ้า (Y10) ร้อยละของประชากรนอกการเกษตร (Y14) ปริมาณเงินฝากต่อหัว (Y16) และจำนวนครูต่อนักเรียนระดับประถมศึกษา 1,000 คน (Y7) ซึ่งเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$D_2 = 0.59677 Y_2 + 0.78277 Y_3 + 0.02399 Y_4 \\ + 0.51538 Y_7 + 0.15342 Y_8 + 0.14653 Y_{10} \\ + 0.92741 Y_{14} + 0.00156 Y_{16} - 90.60824$$

สมการ D_2 นี้มีความสามารถในการจำแนกกลุ่มได้ถูกต้อง 100% ซึ่งถือว่ามีประสิทธิภาพในการจำแนกสูงมาก

นอกจากนี้แบบจำลองยังแสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะของทั้ง 2 กลุ่มที่มีความแตกต่างกันในด้านต่างๆ ระหว่างภาคเหนือและภาคกลาง

6.2.1 ภาคเหนือ ประกอบด้วยกลุ่มจังหวัดที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจและสังคมน้อย และมีการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่ต่ำกว่า เช่น การพัฒนาความเป็นเมือง การพัฒนาด้านสาธารณสุขและการศึกษา เป็นต้น

6.2.2 ภาคกลาง ประกอบด้วยกลุ่มจังหวัดที่มีจำนวนประชากรในเมือง อัตราเพิ่มประชากร จำนวนเตียงคนไข้ต่อจำนวนคนไข้ครัวเรือนที่ใช้ไฟฟ้าสูง สะท้อนให้เห็นว่าภาคกลางมีความอุดมสมบูรณ์ มีเศรษฐกิจดีและมีการพัฒนาสูงกว่า มีจำนวนครูต่อนักเรียนระดับประถมศึกษาและนักเรียนในโรงเรียนราษฎร์ โดยทั่วไปสูงกว่าแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาด้านคุณภาพประชากร การจัดองค์กรการศึกษาฐานะทางเศรษฐกิจและค่านิยมทางการศึกษาของประชากรมีมากกว่า นอกจากนี้ยังมีจำนวนประชากรนอกการเกษตรสูงกว่า ซึ่งอาชีพนอกการเกษตรส่วนใหญ่เป็นอาชีพหลักของคนที่อยู่ในเมือง ทั้งยังนำมาซึ่งรายได้ที่สูงกว่าและแน่นอนกว่า จึงทำให้มีปริมาณเงินฝากสูงกว่า

6.3 ผลงานวิจัยและข้อคิดเห็นในการแบ่งภูมิภาค

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ คือ พิจารณากำหนดพื้นที่ในบริเวณภาคเหนือตอนล่าง (ตามการแบ่งภูมิภาคของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) ว่าควรจะจัดอยู่ในภาคเหนือหรือภาคกลาง โดยใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ ผลของงานวิจัยและข้อคิดเห็นสรุปได้ดังนี้

6.3.1 การแบ่งโดยพิจารณาตัวแปรทางกายภาพ จากแบบจำลองที่ได้พบว่าจังหวัดในภาคเหนือตอนล่างทุกจังหวัดมีลักษณะทางกายภาพคล้ายคลึงกับภาคกลาง ยกเว้นจังหวัดอุตรดิตถ์ อย่างไรก็ตามค่าจาแนกกลุ่มของจังหวัดอุตรดิตถ์ (-3.2) แม้จะจัดอยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือ แต่ก็มีค่าแตกต่างจากค่าจาแนกกลุ่มของจังหวัดในภาคเหนือ (-10.4 ถึง -12.6) มาก

6.3.2 การแบ่งโดยพิจารณาตัวแปรทางเศรษฐกิจสังคม จากแบบจำลองพบว่าทุกจังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง ยกเว้นจังหวัดกำแพงเพชร นครสวรรค์ อุทัยธานี มีลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมที่ใกล้เคียงกับภาคเหนือ อย่างไรก็ตามมีเพียงจังหวัดกำแพงเพชรที่มีค่าจาแนกกลุ่ม (7.6) ใกล้เคียงกับค่าจาแนกกลุ่มของกลุ่มจังหวัดในภาคกลาง (6.1 ถึง 9.6)

6.3.3 การกำหนดภูมิภาคในบริเวณภาคเหนือตอนล่าง จากแบบจำลองพบว่าในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างมีจังหวัดกำแพงเพชรเพียงจังหวัดเดียวที่มีค่าจาแนกกลุ่มใกล้เคียงกับค่าจาแนกกลุ่มของภาคกลาง ไม่ว่าจะ เป็นภูมิภาคแบบจำลองทางกายภาพและทางเศรษฐกิจสังคม

ส่วนจังหวัดอื่นในภาคเหนือตอนล่างนี้ไม่มีจังหวัดใดที่มีค่าจาแนกกลุ่มใกล้เคียงกับภาคหนึ่งภาคใดทั้ง 2 ด้าน

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าพื้นที่ซึ่งจัดว่าเป็นภาคเหนือตอนล่าง ในปัจจุบันมีลักษณะทางกายภาพและ เศรษฐกิจสังคมซึ่งไม่คล้ายคลึงกับภาคเหนือ หรือภาคกลางอย่างแท้จริง ตามเกณฑ์การกำหนดภูมิภาคของนักภูมิศาสตร์อาจ จัดให้บริเวณภาคเหนือตอนล่างนี้เป็นภูมิภาคที่แยกออกจากภาคเหนือและภาคกลาง การที่จะเรียกเป็น "ภาคเหนือตอนล่าง" หรือ "ภาคกลางตอนบน" ก็เป็นที่ ยอมรับได้

ผลงานนี้อาจสรุปได้ว่าการแบ่งภูมิภาคตามแบบของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และตามแบบ ของคณะกรรมการภูมิศาสตร์แห่งชาติ นับว่ามีความเหมาะสมอยู่แล้ว

นโยบายภาคเป็นปัจจัยหนึ่งของการวางแผนชาติและเป็นมรรควิธีหนึ่งที่รัฐบาลจะกระทำการวินิจฉัยสั่งการในเรื่องเกี่ยวกับภาคต่างๆ ของประเทศ การศึกษาเพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างของภาคอย่างเด่นชัดมีผลต่อการวางแผน พัฒนาจังหวัดได้ เนื่องจากจังหวัดต่างๆ ภายในภาคเดียวกันจะมีสภาพทั่วๆ ไป คล้ายคลึงกัน รูปแบบของการพัฒนาพื้นที่หนึ่งก็สามารถใช้ได้ผลในพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ ภายในภาคเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ทำให้ความขัดแย้งในนโยบายและการวางแผนพัฒนา ลดลง